

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ У КОНТЕКСТІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Доповідач: Бондаренко Д., студентка групи П-73

ДВНЗ «УАБС НБУ»

Науковий керівник: д.ю.н., проф., Чернадчук В.Д.

Останнім часом активного обговорення набувають питання, які стосуються місцевого оподаткування та напрямів вдосконалення даної сфери у контексті податкової реформи. Пояснюється даний факт досить просто: місцеві податки та збори виступають важливою складовою системи становлять основу фінансової бази органів місцевого самоврядування, тобто можна сказати, що саме місцеві податки та збори виступають як підґрунтя фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. При цьому розмір місцевих податків та зборів безпосередньо характеризує рівень фінансової автономії місцевих органів влади. також помітним фактом на сьогодні є проблема нестачі фінансових ресурсів в органах місцевого самоврядування та нестабільність їхніх дохідних джерел останнім часом набула загальнодержавного значення.

Питання, які стосуються сутності місцевих податків та зборів, їх особливостей теоретично були обґрунтовані у працях науковців, серед яких: М.Бандида, Н.О.Бикадорова, А.Верзун, Л.К.Воронова, М.Гарасим, І.І.Гуженко, А.В.Ібатулліна, В.Кравченко, М.П.Кучерявенко, І.П.Лопушинський, І.Луніна, Л.Г.Маркова, М.М.Огородник, О.Піхоцька, Н.Ю.Пришва, В.Б.Хмельницька, М.М.Черновська та інші. Цими вченими було досліджено та проаналізовано сутність даного поняття та висловлено ідеї щодо перспективи їх зміни. Але, незважаючи на це, відчувається потреба в подальшому дослідженні даної тематики.

Актуальність вивчення проблеми місцевого оподаткування в Україні пов'язана з тим, що органи місцевого самоврядування мають власні фінансові ресурси, якими мають право розпоряджатися. Але головним питанням, яке постає перед територіальними громадами – це фінансове забезпечення виконання програм, як віднесені до повноважень місцевих органів влади. Враховуючи той факт, що на сьогодні питання справляння місцевих податків та зборів є закріпленими на законодавчому рівні (зокрема, у Податковому кодексі України), звернемо увагу на те, що проблеми, пов'язані з реальним надходженням таких податків залишаються й досі ще не врегульованими в повній мірі. Розглядаючи проблематику, пов'язану з дослідженням сучасної ситуації, яка склалася з приводу місцевого оподаткування в Україні, доцільно здійснити детальне дослідження існуючих думок щодо наявних проблем у даній сфері, що надасть змогу зрозуміти їхню сутність та запропонувати основні напрями вдосконалення.

Законодавче регулювання місцевого оподаткування базується на наступних принципах:

- податкова система України має два рівні: державний та місцевий;
- розмежування сфери дії державної та місцевої податкової системи здійснюється на основі конституційного закріплення та законодавчого регулювання основних принципів;
- принципи, за допомогою яких відбувається розмежування сфери дії державної та місцевої податкових систем, підлягають неухильному дотриманню в рамках реалізації податкової дисципліни;
- податкова політика, яка проводиться органами державної влади та місцевого самоврядування, є основою забезпечення єдності податкової системи [4, 434-135].

Місцеві податки та збори – це обов'язкові платежі, суми яких згідно із законодавством України встановлюються органом місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (села, селища, міста чи об'єднання сіл) та які зараховуються до її місцевого бюджету [5].

Слід погодитися з думкою М.М.Черновської, яка зазначає, що «місцеві податки та збори мають формувати в собі ту частину дохідної бази місцевих бюджетів, щодо якої центральні органи влади не мають жодних повноважень. Ці кошти повинні бути власністю місцевого самоврядування, на яке вони опираються при виконанні своїх завдань і функцій» [6].

Таким чином, під поняттям місцевих податків та зборів слід розуміти обов'язкові платежі, які справляються на певній чітко визначеній адміністративно-територіальній одиниці та сплачується до місцевих бюджетів для виконання останніми покладених на них функцій.

Як уже зазначалося, місцеве оподаткування виступає основою фінансової незалежності місцевих органів самоврядування. При цьому, Л.Г.Маркова та В.Б.Хмельницька зазначають, що «під фінансовою незалежністю місцевого самоврядування мається на увазі можливість самостійного вирішення питань комплексного фінансового забезпечення економічного і соціального розвитку окремої території, що входять у компетенцію місцевого управління відповідного рівня» [3]. Актуальним є питання про склад доходів та видатків місцевих бюджетів, міжбюджетного регулювання. Певну проблему становить питання щодо наповнення місцевих бюджетів за рахунок місцевих зборів, податків та тих коштів, які залишилися після здійснення відрахування обов'язкової частини загальнодержавних зборів та податків. Часто це призводить до неможливості виконання органами місцевого самоврядування закріплених за ними зобов'язань щодо забезпечення населення послугами.

Законодавче врегулювання механізму місцевого оподаткування в Україні забезпечило необхідне правове поле для функціонування місцевих податків і зборів, але створення повноцінного та фінансово самодостатнього інституту місцевого самоврядування неможливе без їх подальшого реформування.

У багатьох країнах основою фінансової незалежності місцевої влади виступають саме місцеві податки, перелік яких є досить широким, наприклад, у Німеччині – 55, у Бельгії – 100, у Франції – понад 40 тощо. У такій ситуації місцеві податки та збори виступають як одне із основних джерел доходів місцевих бюджетів.

В Україні ж раніше існували такі місцеві податки та збори, як: податок з реклами; комунальний податок; збір за припаркування автотранспорту; ринковий збір; збір за видачу ордеру на квартиру; курортний збір; збір за участь у бігах на іподромі; збір за виграш на бігах на іподромі; збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; збір за право використання місцевої символіки; збір за право проведення кіно- і телезйомок; збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей; збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг; збір з власників собак.

Відповідно до ст.10 ПК України законодавець до місцевих податків відносить податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, а також єдиний податок, а до місцевих зборів – збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів, а також туристичний збір.

Як бачимо, законодавець значно зменшив перелік місцевих податків та зборів. Пояснити дану ситуацію можна лише тим, що ті податки та збори, які були передбачені на місцевому рівні не справлялися з низки факторів, наприклад, через те, що відсутні об'єкти оподаткування. Яскравим прикладом є те, що із 14 видів місцевих зборів, які існували раніше, на території м.Ужгород місцеві збори справлялися лише по 5 з них [2, 38]. І такі приклади є непоодинокими. Також причиною зменшення переліку місцевих податків та зборів було те, що вони не дали того ефекту, якого від них очікували. Прикладом може слугувати комунальний податок. Проаналізувавши ситуацію з обсягами надходженням місцевих податків та зборів на Україні, можемо говорити, що їх структура має суттєві відмінності, які зумовлюються рівнем соціально-економічного розвитку територій, розташуванням адміністративно-територіальних одиниць, природно-кліматичними умовами, розміщенням продуктивних сил та галузевою побудовою інфраструктури населених пунктів, рівнем доходів населення, наявністю курортних чи туристичних центрів тощо. Різкий розподіл суспільства внаслідок кризових явищ мало наслідком зростання кількості безробітних, що також негативно відобразилося на справлянні місцевих податків та зборів.

Як бачимо, після прийняття ПК України система місцевого оподаткування перебуває на стадії пристосування до реалій, тобто остаточно ще не сформувалася. Л.Г.Маркова та В.Б.Хмельницька пропонують для підвищення фіскальної ефективності місцевих податків та зборів розширити наявний їх перелік, наприклад, ввести у великих містах збір на розвиток

електротранспорту тощо [3]. З метою вирішення вищенаведених питань доцільними вбачається проведення таких заходів:

- забезпечити закріплення результатів проведеної податкової реформи;
- створити передумови для забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування через збільшення їх власних доходних джерел;
- створити дієвий механізм контролю за своєчасністю справляння місцевих податків;
- впровадити адекватні заходи відповідальності платників місцевих податків та зборів за порушення ними податкового законодавства у цій сфері;
- з метою стабілізації місцевої системи оподаткування закріпити на законодавчому рівні гарантії отримання місцевими бюджетами податків та зборів.

Таким чином, місцеві податки та збори мають існувати у такій кількості, у якій би вони повністю забезпечували місцеві органи влади коштами, необхідними для задоволення власних потреб. Але при цьому при визначенні конкретних ставок податку чи збору необхідно зважати і на фінансові можливості суб'єктів їх сплати.

Важливої не лише теоретичної, а й суспільно-практичної ваги набуває вдосконалення законодавчого врегулювання системи місцевого оподаткування. Певні позитивні зрушення в даному плані можна спостерігати і в ПК України. Проте не слід забувати і про подальші основні тенденції вдосконалення даної сфери, оскільки це оптимізує шляхи розвитку справляння місцевих податків та зборів в Україні. Лише у такий спосіб можна як розв'язати низку нагальних проблем сьогодення у цій сфері, так і уникнути небажаних ситуацій у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України; [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17&new=1&p=1301292036886875>.
2. Бандида М. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів бюджету міста // Ринок цінних паперів. Вісник Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2007. - №11. – С.38.
3. Маркова Л.Г., Хмельницька В.Б. Місцеві податки і збори як чинник формування доходів місцевих бюджетів; [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:3k6A5YBt0BkJ:www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vddfa/2009_1/3/2.%2520Markova,%2520Xmelnuzkaj.pdf+site:www.nbu.gov.ua.
4. Податкове право України: Кредитно-модульний курс: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. Л.К.Воронової, М.П.Кучерявенко. –К.: Правова єдність, 2009. – С.434-435. 485 с.
5. Лопушинський І.П. Місцеві податки і збори: стан та перспективи зростання; [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:R3IAe3-ySDUJ:www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Tavnv/2009_63_2/63_2_25.pdf+site:www.nbu.gov.ua.
6. Черновська М.М. Виникнення та розвиток місцевого оподаткування; [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:ЕoAmos3ZG-wJ:www.nbu.gov.ua/e-journals/znpnudps/2009_1/pdf/09cmmolt.pdf+site:www.nbu.gov.ua.